

Sprawozdanie finansowe jako narzędzie pozyskania informacji o zarządzaniu ryzykiem w przedsiębiorstwie

Ewa Poniatowska

Politechnika Białostocka, Wydział Inżynierii Zarządzania

e-mail: ewa.poniatowska.106771@student.pb.edu.pl

Karolina Regulanty

Politechnika Białostocka, Wydział Inżynierii Zarządzania

e-mail: karolina.regulanty.111939@student.pb.edu.pl

Anna Bagińska

Politechnika Białostocka, Wydział Inżynierii Zarządzania

e-mail: a.bagienska@pb.edu.pl

DOI: 10.24427/az-2022-0017

Streszczenie

Praktyka wskazuje jak istotną rolę w funkcjonowaniu przedsiębiorstw odgrywa ryzyko. Do właściwego przygotowania się, a nawet przeciwdziałania ryzyku istotna jest poprawna jego identyfikacja. Przedsiębiorstwa wdrażają systemy zarządzania ryzykiem, na podstawie których w sposób ciągły monitorują ryzyko i podejmują bieżące oraz strategiczne działania. Interesariusze zewnętrzni, szczególnie spółek będących w obrocie publicznym są zainteresowani nie tylko wynikami przedsiębiorstwa, ale również informacjami na temat efektywnego zarządzania ryzykiem. Celem artykułu jest ocena w jakim stopniu sprawozdanie finansowe może stanowić narzędzie pozyskania informacji o zarządzaniu ryzykiem przez przedsiębiorstwo. Na podstawie przeglądu literatury zidentyfikowano czynniki powodujące powstawanie ryzyka, rodzaje ryzyka oraz sposoby zarządzania ryzykiem przez przedsiębiorstwo. Artykuł prezentuje wyniki badań rocznych raportów spółek z sektora WIG-Paliwa, które pozwoliły na identyfikację rodzajów ryzyka, z jakim boryka się ten sektor oraz ocenę systemu zarządzania ryzykiem przez poszczególne spółki. Transparentność działań podejmowanych w zakresie zarządzania ryzykiem przyczynia się do budowania wizerunku

przedsiębiorstwa. Przedstawione dobre praktyki w zarządzaniu ryzykiem oraz raportowania ryzyka mogą być wskazówką dla innych podmiotów.

Słowa kluczowe

zarządzanie ryzykiem, sprawozdanie finansowe, komunikacja z interesariuszami

Wstęp

Każde przedsiębiorstwo jest narażone na różnego rodzaju czynniki ryzyka, które mają wpływ na jego funkcjonowanie. Menedżerowie mogą podejmować pewne działania, które mają na celu zapobieganie ryzyku lub niwelowanie jego wpływu na funkcjonowanie przedsiębiorstwa. Opracowany w formie polityki sposób zarządzania ryzykiem ma wpływ na wiele aspektów funkcjonowania przedsiębiorstwa, a niewłaściwe zarządzanie ryzykiem może doprowadzić do utraty możliwości osiągnięcia strategicznych celów organizacji [Fliegner, 2018, s. 185]. Informacje dotyczące zarządzania ryzykiem mają także wpływ na przygotowanie przez przedsiębiorstwo rocznego raportu.

Sprawozdanie finansowe jest jednym z głównych narzędzi komunikacji z interesariuszami przedsiębiorstwa [Matuszczyk, 2018, s.106]. Zgodnie z założeniami konceptualnymi sprawozdawczości finansowej powinno ono przedstawiać rzetelny i wierny obraz jednostki oraz być przygotowane z uwzględnieniem cech jakościowych, takich jak zrozumiałość, porównywalność, istotność oraz wiarygodność [Adamczyk, 2012, s. 396]. Ponadto publikowanie informacji na temat systemów zarządzania ryzykiem wpływa pozytywnie na wizerunek przedsiębiorstwa [Przetacznik, 2017, s. 42], co powinno zachęcać do rzetelnego przygotowania i zaprezentowania tych informacji.

Wyniki analizy bibliograficznej Khandelwal i in. wskazują, że ujawnianie ryzyka przez przedsiębiorstwa jest przedmiotem wielu badań naukowych [Khandelwal i in., 2022]. W związku z powstawaniem nowych zagrożeń i ryzyk funkcjonowania przedsiębiorstwa istnieje potrzeba raportowania takich informacji potencjalnym interesariuszom.

Celem artykułu jest ocena w jakim stopniu sprawozdanie finansowe może stanowić narzędzie pozyskania informacji o zarządzaniu ryzykiem przez przedsiębiorstwo. Cele szczegółowe to:

- określenie wymogów prawnych dotyczących raportowania ryzyka;
- identyfikacja głównych rodzajów ryzyka;
- ocena działań podejmowanych przez przedsiębiorstwa w celu ograniczenia wpływu ryzyka na ich działalność.

Badaniem objęto dostępne on-line raporty roczne spółek giełdowych notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie w indeksie WIG-Paliwa. W artykule wykorzystano metodę badania dokumentów, wykorzystując analizę porównawczą zidentyfikowanych rodzajów ryzyka i sposobów zarządzania nim przez badane podmioty.

1. Przegląd literatury

1.1. Ryzyko w działalności przedsiębiorstwa

Działalność gospodarcza wszystkich przedsiębiorstw funkcjonujących w gospodarce rynkowej związana jest z ryzykiem. Określenie ryzyko jest stosowane do opisanie tych sytuacji, w których dostępność poszczególnych możliwości i związanych z nimi potencjalnych kosztów i korzyści są znane z pewnym szacunkowym prawdopodobieństwem [Adamska, 2009, s. 11-21]. Pojęcie ryzyka w działalności przedsiębiorstw jest zróżnicowane i ma odzwierciedlenie w dwóch koncepcjach: negatywnej i neutralnej. Koncepcja negatywna definiuje ryzyko jako zagrożenie, przed skutkami którego powinna bronić się organizacja. Natomiast koncepcja neutralna ujmuje ryzyko jednocześnie jako zagrożenie i jako szansę. Zgodnie z tą koncepcją ryzyko oznacza możliwość uzyskania efektu niezgodnego z oczekiwaniami [Jajuga, 2015, s. 39-40].

Dla interesariuszy zewnętrznych jednym z podstawowych źródeł informacji o przedsiębiorstwie, jak również ryzyku, na które przedsiębiorstwo jest narażone jest sprawozdanie finansowe. Ze sprawozdań finansowych korzystają podmioty funkcjonujące w otoczeniu przedsiębiorstwa, w celu pozyskania informacji o jego przeszłej i aktualnej sytuacji.

Głównymi kategoriami ryzyka działalności przedsiębiorstwa, uznawanymi także za najbardziej istotne, jest ryzyko operacyjne, finansowe, płynności, rentowności i bankructwa, jednak w rachunkowości powszechnie stosowany jest podział na ryzyko operacyjne i finansowe [Sikacz, 2014, s. 724-725]. Ryzyko operacyjne wynika z niewłaściwych i nieprawidłowo działających procesów wewnętrznych, ludzi i systemów oraz ze zdarzeń zewnętrznych [Jajuga, 2015, s. 39-40]. Skutkiem zdarzeń ryzykownych jest zaburzenie procesów wewnętrznych przyjętych w przedsiębiorstwie oraz związanych z możliwością niespełnienia oczekiwań technicznych, efektywności lub kwalifikacji, a także umyślnego popełnienia szkody przez pracowników organizacji. Dlatego ryzyko operacyjne jest bezpośrednio związane ze skutecznością realizowania przez przedsiębiorstwo celów gospodarczych [Zawiła-Niedźwiecki, 2010, s. 17].

Źródła ryzyka operacyjnego można podzielić na znajdujące się wewnątrz przedsiębiorstwa oraz występujące poza nim, zarówno w otoczeniu bliższym, jak i dalszym. Podział ten jest istotny z uwagi na możliwość wywierania wpływu przez organizację na oddziaływanie czynników ryzyka. Przedsiębiorstwo nie ma wpływu na czynniki makroekonomiczne, takie jak środowisko naturalne, technologia i polityka państwa, jednak w pewnym (ograniczonym) zakresie może wpływać na czynniki ryzyka mające źródło w otoczeniu bliższym (rynkowym, konkurencyjnym). Przedsiębiorstwo może więc w ograniczonym zakresie wywierać wpływ na m.in. klientów, dostawców lub konkurentów, a także kształtować strukturę wewnętrzną organizacji, decydując m.in. o przebiegu procesów lub zasobach ludzkich. Natomiast sama możliwość wpływu na zmiany pewnych czynników pozwala lepiej kontrolować ryzyko [Adamska, 2009, s. 11-21].

Rysunek nr 1 przedstawia najczęściej wymieniane w literaturze ryzyka związane z prowadzeniem działalności gospodarczej, występujące w makrootoczeniu, mikrootoczeniu oraz wewnątrz przedsiębiorstwa.

Rys. 1. Źródła ryzyka w działalności przedsiębiorstwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Adamska, 2009, s. 4].

Bardzo istotne znaczenie w funkcjonowaniu przedsiębiorstwa ma ryzyko finansowe. Ryzyko finansowe związane jest ze strukturą kapitałów przedsiębiorstwa, determinującą stabilność źródeł finansowania oraz ich koszt, co istotnie wpływa na płynność finansową i rentowność przedsiębiorstwa. Ryzyko finansowe wiąże się z wykorzystywaniem kapitałów obcych do finansowania działalności i dzielone jest na trzy główne grupy: ryzyko kredytowe, ryzyko płynności i ryzyko rynkowe. Ryzyko rynkowe obejmuje ryzyko walutowe, ryzyko stopy procentowej

oraz inne ryzyko cenowe [Sikacz, 2014, s. 724-725]. Ryzyko płynności, inaczej ryzyko utraty płynności, związane jest z zagrożeniem wystąpienia zbyt niskiej płynności finansowej, a więc pojawieniem się trudności w wywiązywaniu się z zobowiązań finansowych, rozumianych jako konieczność przekazania środków pieniężnych lub innych aktywów finansowych [Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej nr 7, Instrumenty finansowe: ujawnianie informacji]. Ryzyko rynkowe obejmuje niebezpieczeństwo zmian wartości instrumentów rynkowych, takich jak stopa procentowa, kurs walutowy, ceny akcji, ceny surowców, towarów, materiałów niezbędnych do produkcji oraz zmiany wywołane przez rozwój technologii i koniunktury na rynkach. Wahania cen na rynku finansowym i innych związanych z nim rynkach powodują różnorodne konsekwencje dla podmiotów narażonych na ryzyko, zarówno pozytywne, jak i negatywne. Z punktu widzenia ograniczania ryzyka finansowego w działalności handlowej, istotne znaczenie ma ryzyko walutowe [Olkiewicz, 2012, s. 563], na które przedsiębiorstwo narażone jest podczas dokonywania każdej transakcji poza granicami kraju. Natomiast ryzyko kredytowe związane jest z możliwością niedotrzymania warunków przez drugą stronę kontraktu. Obejmuje wszelkie sytuacje, w których jedna ze stron ma zobowiązania finansowe wobec drugiej strony. W ramach ryzyka kredytowego można wyróżnić ryzyko niedotrzymania warunków umownych oraz ryzyko wiarygodności kredytowej kontrahenta [Jajuga, 2015, s. 39-40].

Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej wymagają od przedsiębiorstw bieżącego identyfikowania oraz klasyfikowania czynników ryzyka finansowego oraz ujawniania informacji na jego temat w sprawozdaniu finansowym, ponieważ to sprawozdanie finansowe jest najczęściej wykorzystywane jako źródło informacji umożliwiające zewnętrznym odbiorcom dokonanie oceny ryzyka, na które narażone jest przedsiębiorstwo. Użytkownicy sprawozdania oceniają między innymi podstawowe wskaźniki finansowe w celu identyfikacji ryzyka utraty płynności finansowej. Informacje o stopniu narażenia przedsiębiorstwa na ryzyko kredytowe, ryzyko cenowe, ryzyko utraty płynności i ryzyko w przepływach gotówki powinny znaleźć się w odpowiedniej części raportu. Szczególnie ważne jest przedstawienie ryzyka w sprawozdaniu z działalności, w części, która dotyczy instrumentów finansowych [Sikacz, 2014, s. 724-725]. W Polsce szczególne wymogi zostały nałożone na emitentów papierów wartościowych, których sprawozdanie z działalności zarządu powinno przedstawiać opis podstawowych zagrożeń i ryzyka, jak również opis istotnych czynników ryzyka i zagrożeń z określeniem w jakim stopniu emitent jest na nie narażony [Rozporządzenie Ministra Finansów 2018, art. 1, pkt. 6a; art. 6, pkt. 4].

1.2. Zarządzanie ryzykiem

Zarządzanie ryzykiem stanowi obecnie nieodłączny element zarządzania każdym przedsiębiorstwem [Tworek i Cziura, 2017, s. 95]. W dzisiejszych czasach każde przedsiębiorstwo podejmuje ryzyko, aby osiągnąć zaplanowane wyniki. Gospodarka rynkowa umożliwia zarówno osiągnięcie ponadplanowych zysków, jak i naraża przedsiębiorstwa na ryzyko poniesienia strat w wyniku niekorzystnych zmian w otoczeniu organizacji oraz błędów popełnianych wewnątrz organizacji. Wszystkie decyzje biznesowe obarczone są ryzykiem dotyczącym zaangażowanych środków finansowych [Mechelewski, 2007], dlatego w praktyce przedsiębiorcy muszą umieć identyfikować ryzyko na różnych płaszczyznach funkcjonowania podmiotu, w sposób dostosowany do specyfiki jego działalności. Zróżnicowanie działalności pod względem uwarunkowań ekonomicznych, prawnych i społecznych sprawia, że każda jednostka posiada swój indywidualny profil ryzyka [Tworek i Cziura, 2017, s. 95].

Polityka przedsiębiorstwa w zakresie zarządzania ryzykiem uzależniona jest od wybranej koncepcji podejścia do ryzyka. Zwolennicy koncepcji negatywnej przyjmują za swój cel minimalizację ekspozycji na ryzyko, a przez to eliminowanie potencjalnych strat. W sytuacji przyjęcia koncepcji neutralnej celem zarządzania staje się minimalizacja zagrożeń, jak i maksymalizacja korzyści, które może nieść dla przedsiębiorstwa ryzyko [Adamska, 2009, s. 11-21]. Ryzyko traktowane jako źródło zarówno zagrożeń, jak i szans zwiększa zdolność do budowania wartości poprzez wykorzystywanie szans oraz radzenie sobie z ryzykiem [Croitoru, 2014].

Zarządzający przedsiębiorstwami przyjmują różne postawy w odniesieniu do ryzyka, które przenoszą się zarówno na sposób zarządzania ryzykiem, jak i na sposób reakcji na jego negatywne skutki. W praktyce często jest spotykana postawa pasywna zakładająca, że ryzykiem nie da się zarządzać lub że nie dotyczy ono danego przedsiębiorcy, a jego przyczyna ma swoje źródło wyłącznie w okolicznościach zewnętrznych, na które firma nie może wpływać. Podobnie jak przy postawie pasywnej, przedsiębiorcy reprezentujący postawę reaktywną nie zarządzają ryzykiem i podejmują działania nakierowane na minimalizację szkód wówczas, gdy ujawnią się jego negatywne skutki. Dopiero postawa aktywna pozwala w praktyce zarządzać ryzykiem, ponieważ oparta jest na przewidywaniu ryzyka i przeciwdziałaniu jego negatywnym skutkom metodami adekwatnymi do danego rodzaju ryzyka. Jednak charakterystyczną cechą postawy aktywnej jest traktowanie poszczególnych rodzajów ryzyka jako niezależnych zjawisk, odnoszących się do poszczególnych obszarów aktywności przedsiębiorstwa, co nie występuje w przy-

padku postawy proaktywnej, której założeniem jest dokonywanie ciągłej oceny ryzyka i podejmowanie działań dostosowanych do rodzaju ryzyka, na które narażone jest przedsiębiorstwo. Podejście proaktywne prezentuje najbardziej zaangażowane podejście do ryzyka, które powinno stosować w miarę swoich możliwości każde przedsiębiorstwo, ponieważ nie promuje powielania schematycznych, standardowych procedur, tylko poszukiwanie i wdrażanie nowych rozwiązań [Adam-ska, 2009, s. 11-21].

Proces zarządzania ryzykiem przedsiębiorstwa dzieli się na cztery fazy. Pierwszą jest identyfikacja ryzyka, której celem jest rozpoznanie źródeł pochodzenia ryzyka oraz określenie jego podstawowych kategorii. Za drugą fazę uważa się analizę i ocenę ryzyka, polegającą na oszacowaniu ryzyka i ustaleniu poziomu wpływu poszczególnych ryzyk na przedsiębiorstwo. Kolejną fazą jest reakcja na ryzyko, czyli wybór i opracowanie metod przeciwdziałania ryzyku. Ostatnią fazą jest proces ciągłego monitorowania oraz kontroli ryzyka, czyli bieżąca kontrola efektów zarządzania ryzykiem oraz przebiegu procesu zarządzania ryzykiem w przedsiębiorstwie [Tworek i Cziura, 2017, s. 101].

Wskazane założenia stały się podstawą najpopularniejszego obecnie modelu zarządzania ryzykiem COSO II, sporządzonego przez Amerykańską organizację sektora prywatnego COSO (*The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission*). COSO II jest pierwszym opracowaniem, w którym w sposób kompleksowy opisane zostały wszystkie kluczowe zasady, które powinny być przestrzegane w organizacji zarządzającej ryzykiem, wyszczególnione w wielu starszych, mniej kompleksowych technikach. Według COSO II zarządzanie ryzykiem jest procesem zachodzącym w całej organizacji, realizowanym przez pracowników na każdym szczeblu. COSO II zakłada, że wszystkie zdarzenia występujące w przedsiębiorstwie mogą mieć skutki pozytywne, negatywne lub oba jednocześnie. Zdarzenia o skutkach negatywnych wiążą się z ryzykiem, które może uniemożliwić osiągnięcie założonych celów, natomiast zdarzenia o pozytywnych skutkach mogą zniwelować skutki negatywne lub stanowić szansę zrealizowania postawionych celów w całości lub w części.

Metoda COSO II składa się z ośmiu powiązanych elementów, które organizacja powinna wdrożyć, aby zrealizować swoją strategię. Pierwszym elementem systemu jest środowisko wewnętrzne, obejmujące charakter organizacji. Środowisko wewnętrzne odpowiada za filozofię zarządzania ryzykiem przyjętą przez przedsiębiorstwo, dopuszczalny poziom ryzyka oraz wpływa na postrzeganie i reagowanie na ryzyko przez jego pracowników. Drugim krokiem jest ustalenie celów, których zdefiniowanie jest niezbędne do określenia zdarzeń mogących wywrzeć negatywny wpływ na ich osiągnięcie. Procedury ustalania celów powinny

odwoływać się do misji i wizji przedsiębiorstwa oraz odpowiadać poziomowi ryzyka dopuszczonego przez organizację [Mechelewski, 2007]. Najważniejszym etapem procesu zarządzania ryzykiem jest identyfikacja ryzykownych zdarzeń [Tworek i Cziura, 2017, s. 101], mających źródło wewnątrz i na zewnątrz organizacji, które muszą zostać zidentyfikowane z rozróżnieniem zagrożeń i szans wpływających na proces ustalania celów i budowania strategii organizacji. Identyfikacja zdarzeń o negatywnych skutkach oznacza ryzyko, które wymaga oceny i odpowiedniej reakcji kierownictwa. Natomiast zdarzenia o pozytywnych skutkach stanowią szansę, która powinna zostać uwzględniona w strategii i procesie ustalania celów. Identyfikując zdarzenia, kierownictwo uwzględnia w kontekście całej organizacji czynniki wewnętrzne i zewnętrzne, które mogą stanowić szansę lub ryzyko. Z jednej strony są to czynniki ekonomiczne, społeczne, technologiczne, środowiskowe i prawne, a z drugiej decyzje kierownictwa oraz możliwości i zdolności organizacji zależne są od przeszłych decyzji kierownictwa, a także zatrudniony personel, ustalone procesy oraz infrastruktura i technologie w firmie [The committee of sponsoring organizations of the treadway commission (COSO), 2004, s. 53-54].

Ocena ryzyka pozwala organizacji na analizę zakresu, w jakim potencjalne zdarzenia mogą wywrzeć wpływ na osiągnięcie celów. Kierownictwo ocenia zdarzenia z dwóch perspektyw – prawdopodobieństwa i efektu. Pozytywne i negatywne skutki potencjalnych zdarzeń muszą zostać przeanalizowane indywidualnie oraz z perspektywy całej organizacji. Podczas tego etapu firma ocenia z jakim prawdopodobieństwem wystąpią określone zdarzenia wewnętrzne i zewnętrzne oraz w jakim stopniu wywrą wpływ na cele organizacji. Analizowane są zarówno typowe zdarzenia (znane organizacji, oczekiwane i występujące regularnie) oraz te nieoczekiwane. Do oceny ryzyka stosowane są techniki jakościowe i ilościowe, z których za najpopularniejsze uważa się *benchmarking* (porównanie procesów i zdarzeń w organizacjach), modele probabilistyczne (łączą zdarzenia i ich efekty z prawdopodobieństwem wystąpienia zdarzeń) oraz modele nieprobabilistyczne (oceniają efekty zdarzeń na podstawie subiektywnych założeń, bez obliczania prawdopodobieństwa ich wystąpienia) [COSO, s. 63-65]. Ocena ryzyka powinna skupiać się przede wszystkim na czynnikach ryzyka kontrolowanych przez kierownictwo jednostki i wpływie tych czynników zarówno na realizację celów przedsiębiorstwa, jak i na jego sytuację finansową, odzwierciedloną w poszczególnych pozycjach sprawozdania finansowego [Węgrzyńska, 2017, s. 107-108].

Kierownictwo przedsiębiorstwa powinno określić reakcję na wystąpienie poszczególnych ryzyk, w zależności od rachunku kosztów i korzyści jego wystąpienia, dzięki której ryzyko pozostanie w granicach tolerancji. Kierownictwo iden-

fikuje dostępne szanse, analizuje ryzyko z punktu widzenia całej organizacji i stwierdza czy ryzyko mieści się w ramach ustalonego limitu. Rodzaj reakcji w dalszej kolejności wpływa na opracowanie zestawu działań mających na celu powiązanie poszczególnych ryzyk z akceptowalnym poziomem [Mechelewski, 2007].

Pierwszym możliwym rodzajem reakcji jest unikanie, czyli rezygnacja z działań ryzykownych. Drugą reakcją jest podjęcie działań ograniczających prawdopodobieństwo lub oczekiwany efekt konkretnego zdarzenia. Dzielenie się ryzykiem polega na ograniczeniu prawdopodobieństwa i efektów ryzyka poprzez przekazanie całego lub części ryzyka innej stronie np. ubezpieczycielowi. Z kolei akceptacja ryzyka oznacza brak działań wywierających wpływ na prawdopodobieństwo lub efekty ryzyka. W odpowiedzi na każde ryzyko kierownictwo jednostki może przygotować reakcję lub kombinację reakcji, mających za zadanie utrzymać prawdopodobieństwo i efekty ryzyka w ramach przyjętego limitu [COSO, s. 71-72].

Dodatkowymi działaniami podejmowanymi przez przedsiębiorstwo są działania kontrolne, przekazywanie informacji oraz monitorowanie. Działania kontrolne to wszelkie polityki i procedury ustalone i realizowane w celu efektywnej realizacji reakcji na ryzyko. Działania kontrolne mają na celu zapewnienie realizacji ustalonych przez kierownictwo reakcji na ryzyko i obejmują różnorodne działania, począwszy od akceptacji, weryfikacji, uzgodnień, badania wyników działalności, zabezpieczenia majątku, a kończąc na podziale obowiązków [COSO, s. 71-72]. Dodatkowo kierownicy powinni zbierać informacje i przekazywać je w formie i ramach czasowych umożliwiających pracownikom wykonywanie swoich obowiązków. Skuteczna komunikacja jest niezbędna dla bieżącego wykrywania i reagowania na pojawiające się nieprawidłowości. Ostatnim działaniem jest monitorowanie poszczególnych ryzyk, realizowane poprzez stałe działania kierownictwa, mające na celu niezależną obiektywną ocenę poszczególnych zdarzeń [Mechelewski, 2007].

1.3. Charakterystyka treści informacyjnej sprawozdania finansowego

Sprawozdanie finansowe to dokument zawierający podsumowanie działalności przedsiębiorstwa za dany rok obrotowy. Sprawozdanie finansowe według Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (MSR) jest zestawieniem oraz omówieniem sytuacji finansowej i efektywności przedsiębiorstwa [MSR 1, Prezentacja sprawozdań finansowych].

Sprawozdanie finansowe spółek notowanych na GPW powinno zawierać następujące elementy [MSR 1, Prezentacja sprawozdań finansowych, paragraf 10]:

- sprawozdanie z sytuacji finansowej na koniec okresu;
- sprawozdanie z zysków lub strat i innych całkowitych dochodów za dany okres; sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym za dany okres;
- sprawozdanie z przepływów pieniężnych za dany okres;
- informacje dodatkowe zawierające istotne zasady (politykę) rachunkowości oraz inne informacje objaśniające;
- informacje porównawcze w odniesieniu do poprzedniego okresu;
- sprawozdanie z sytuacji finansowej na początek poprzedniego okresu, jeżeli jednostka zastosowała zasady (politykę) rachunkowości retrospektywnie lub dokonała retrospektywnego przekształcenia pozycji w sprawozdaniach finansowych lub przeklasyfikowała pozycje w sprawozdaniach finansowych.

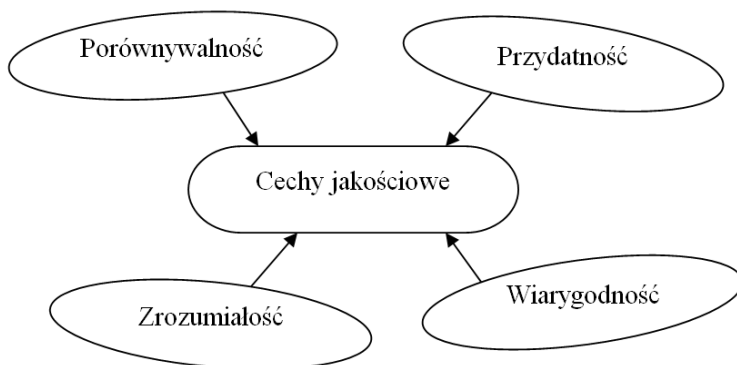
Sprawozdanie finansowe, stanowi podstawę oceny sytuacji finansowej przedsiębiorstwa [Dubas-Jakóbczyk, 2017, s. 100]. Opracowanie sprawozdania finansowego podlega regulacjom prawnym, które nakładają minimalny zakres prezentacji danych oraz ich układ. Jednocześnie możliwy jest indywidualny wybór prezentacji dodatkowych danych i informacji. Zagadnienia objęte w sprawozdaniach mogą być rozszerzone o dodatkowe dane określające szczegółowo omówione pozycje oraz załączniki wyjaśniające tematykę rozwoju [Bednarski, 2007, s. 35]. Zgodnie z ustawą o rachunkowości [UoR, zał. nr 1]. Sprawozdanie finansowe obejmuje bilans, rachunek zysków i strat, rachunek przepływów pieniężnych oraz informację dodatkową. Dzięki wyszczególnionym elementom sprawozdania finansowego zewnętrzny inwestor, czy czytelnik jest w stanie zapoznać się z osiąganymi wynikami oraz zarządzaniem rentownością i płynnością w organizacji [Walińska, 2013, s. 41].

Sprawozdania finansowe traktuje się jako podstawowe źródło wiedzy na temat sytuacji ekonomicznej przedsiębiorstwa. Kierownictwo poprzez udostępnienie sprawozdania przekazuje informacje zewnętrznym użytkownikom. Sprawozdania powstają na podstawie zapisów z ewidencji księgowej oraz dostosowane są do przepisów prawnych [Walińska, 2013, s. 41]. Bilans przedstawia zasoby oraz źródła ich finansowania. Rachunek zysków i strat ukazuje wyniki działalności pod kątem osiąganych przychodów oraz kosztów w badanym horyzoncie czasowym. Sprawozdanie z przepływów pieniężnych zawiera informacje dotyczące źródeł wpływów środków pieniężnych oraz sposobów ich wydatkowania [Wszelaki, 2015, s. 222; Walińska, 2013, s. 41].

Sprawozdanie finansowe jest przygotowywane na podstawie dwóch zasad, są to zasada memoriałowa oraz zasada kontynuacji działania. Zgodnie z zasadą memoriałową efekty operacji gospodarczych są uwzględnione w momencie wystąpie-

nia oraz dokumentowane w sprawozdaniu w okresie, którego dotyczą. Druga zasada kładzie nacisk na ciągłość działalności przedsiębiorstwa. Nakazuje aby postępować według takich samych zasad ewidencji działalności i wyceny składników majątkowych [UoR, art. 5; Bednarski, 2007, s. 41-42].

Rysunek nr 2 przedstawia cechy jakościowe, jakie powinno spełniać prawidłowo sporządzone sprawozdanie finansowe. Należą do nich porównywalność, przydatność, zrozumiałość oraz wiarygodność. Sprawozdanie finansowe musi być zrozumiałe, określać informację i zagadnienia istotne w celu podejmowania decyzji zarządczych, ukazywać dane bez materialnych błędów oraz przedstawiać użytkownikowi zestawienie danych w czasie [Rówińska, 2013, s. 377-379].

Rys. 2. Cechy jakościowe sprawozdań finansowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Adamczyk, 2012, s. 395].

Ustawa o rachunkowości przedstawia wzory poszczególnych elementów sprawozdania finansowego (UoR). Natomiast MSR 1 wskazuje jakie elementy powinno zawierać sprawozdanie. Na przykład w sprawozdaniu z sytuacji finansowej powinny być przedstawione [MSR 1, Prezentacja sprawozdań finansowych, paragraf 54]:

- rzeczowe aktywa trwałe;
- nieruchomości inwestycyjne;
- wartości niematerialne;
- aktywa finansowe;
- inwestycje rozliczane zgodnie z metodą praw własności;
- zapasy;
- należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności;

- środki pieniężne i ich ekwiwalenty;
- zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania;
- rezerwy;
- zobowiązania finansowe;
- zobowiązania i aktywa dotyczące podatku bieżącego, zgodnie z tym, jak je definiuje MSR 12 Podatek dochodowy;
- rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego oraz aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego, zgodnie z tym, jak je definiuje MSR 12 Podatek dochodowy;
- zobowiązania wchodzące w skład grup przeznaczonych do sprzedaży, zaklasyfikowanych jako utrzymywane z przeznaczeniem do sprzedaży, zgodnie z MSSF 5;
- udziały niekontrolujące zaprezentowane w kapitale własnym;
- wyemitowany kapitał podstawowy oraz kapitały rezerwowe przynależne udziałowcom jednostki dominującej.

Sprawozdanie z zysków lub strat i innych całkowitych dochodów (sprawozdanie z całkowitych dochodów) według MSR uwzględnia: informacje obejmujące zyski lub straty i inne całkowite dochody [MSR 1, Prezentacja sprawozdań finansowych, paragraf 81A].

Informacje dodatkowe zgodnie z MSR to ujawnianie informacji na temat sposobów przygotowania sprawozdania finansowego oraz wykorzystywanych zasad (polityki) rachunkowości, przedstawiania zagadnień stosowanych przez Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) oraz omówienie informacji nie wyjaśnianych w sprawozdaniu finansowym, które będą ważne do jego przyswojenia [MSR 1, Prezentacja sprawozdań finansowych, paragraf 112].

Wymogi dotyczące raportowania informacji o ryzyku obejmują przede wszystkim ujawnienia informacji dotyczącej rachunkowości zabezpieczeń związanej z posiadanymi instrumentami finansowymi. Przedsiębiorstwo powinno prezentować czytelnikowi informacje na temat [MSSF 7, Instrumenty finansowe: ujawnianie informacji, paragraf 21-21A]:

a) strategii zarządzania ryzykiem jednostki oraz sposobu, w jaki jest ona stosowana w celu zarządzania ryzykiem,

b) tego, w jaki sposób działalność zabezpieczająca jednostki może mieć wpływ na kwotę, rozkład w czasie i niepewność jej przyszłych przepływów pieniężnych, oraz

c) wpływu, jaki rachunkowość zabezpieczeń miała na sprawozdanie z sytuacji finansowej jednostki oraz jej sprawozdanie z całkowitych dochodów i sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym.

Uwzględnienie w sprawozdaniu informacji ilościowych oraz jakościowych pozwala użytkownikom na zebranie informacji dotyczących oszacowania charakteru i zakresu ryzyka, jakiego może spodziewać się przedsiębiorstwo [MSSF 7, Instrumenty finansowe: ujawnianie informacji, paragraf 32A].

Dla każdego rodzaju ryzyka związanego z instrumentami finansowymi jednostka ujawnia następujące informacje jakościowe [MSSF 7, Instrumenty finansowe: ujawnianie informacji, paragraf 33]:

- stopień narażenia na ryzyko oraz sposób jego powstania;
- cele, politykę i procesy zarządzania ryzykiem, jak również stosowane metody wyceny ryzyka;
- wszelkie zmiany zawarte w zakresie powyższych punktów w odniesieniu do poprzedniego okresu.

Dla każdego rodzaju ryzyka związanego z instrumentami finansowymi, jednostka ujawnia również poniższe informacje ilościowe [MSSF 7, Instrumenty finansowe: ujawnianie informacji, paragraf 34]:

(a) skrócone dane ilościowe na temat stopnia narażenia na ryzyko na koniec okresu sprawozdawczego. Ujawnione dane oparte są na informacjach przekazanych wewnętrznie kluczowemu personelowi kierownicemu jednostki (zdefiniowanemu w MSR 24 Ujawnianie informacji na temat podmiotów powiązanych), na przykład zarządowi lub dyrektorowi generalnemu jednostki,

(b) informacje, których ujawnienie jest wymagane na mocy paragrafów 36-42 w zakresie nieobjętym pkt. a),

(c) koncentrację ryzyka, jeśli informacja o niej nie wynika z pkt. a) i b).

Współczesne przedsiębiorstwo powinno być przygotowane na zmieniające się warunki prowadzenia działalności oraz być świadome i gotowe na potencjalne ryzyka. Rzetelnie przygotowanie obowiązkowych elementów sprawozdania finansowego, jak również informacji dodatkowych wymaga zgromadzenia szeregu informacji dotyczących oceny ryzyka. Informacje te umożliwiają podejmowanie odpowiednich działań w bieżącym oraz strategicznym zarządzaniu przedsiębiorstwem, między innymi poprzez wdrażanie systemu zarządzania ryzykiem korporacyjnym oraz monitorowanie ryzyka dzięki systemowi kontroli wewnętrznej [Skoczylas-Tworek, 2013, s. 371-372].

Oprócz podstawowych elementów sprawozdania przedsiębiorstwa coraz częściej przygotowują raport zintegrowany, który obejmuje dodatkowe informacje gromadzone przez system operacyjny przedsiębiorstwa. W raporcie oprócz danych finansowych przedstawiane są między innymi dane pozafinansowe, informacje o zaangażowaniu w społeczną odpowiedzialność biznesu, ochronę środowiska. Raport zintegrowany może także stanowić źródło informacji o podejściu przedsię-

biorstwa do zarządzania ryzykiem [Raulinajtys-Grzybek i in., 2018, s. 203]. W raporcie zintegrowanym wyróżniamy sprawozdanie finansowe oraz sprawozdanie zarządu. Istotnym jest, aby były one ze sobą spójne, ale także wzajemnie się uzupełniały. Umożliwia to skuteczniejsze zrozumienie i ocenienie realizowanej strategii [Walińska, 2013, s. 44].

Zebranie dodatkowych informacji umożliwia również podmiotom na odpowiednio wcześniejsze przygotowanie się i podjęcie odpowiednich działań w ramach zarządzania strategicznego w celu zapobiegania lub zminimalizowania potencjalnego ryzyka. Zarządzanie ryzykiem jest możliwe dzięki zidentyfikowaniu zdarzeń, które mogą stwarzać zagrożenie dla wyniku finansowego [Kokot-Stepień, 2015, s. 536]. W celu lepszego zrozumienia sytuacji panującej w przedsiębiorstwie istotne jest sporządzanie podstawowych elementów sprawozdań finansowych, ale również zgromadzenie i zaprezentowanie dodatkowych informacji pomagających zrozumieć realizowane procesy, w tym zarządzanie ryzykiem. Transparentność informacji jest podstawą budowania wizerunku przedsiębiorstwa.

2. Metodyka badań

Zmiany w otoczeniu funkcjonowania przedsiębiorstwa oraz czynniki makroekonomiczne stanowią potencjalne czynniki ryzyka na jakie są narażone przedsiębiorstwa. Z przeprowadzonej analizy literatury wynika, że zarządzanie ryzykiem jest procesem ciągłym. Opracowane metodyki zarządzania ryzykiem wskazują jakie etapy powinien ten proces obejmować. Należy więc przypuszczać, że przedsiębiorstwa stosują w praktyce proponowane w COSO II rozwiązania.

Sprawozdawczość spółek komunikowana zewnętrznym interesariuszom jest unormowana prawnie. W zakresie raportowania ryzyka zawarto wymóg, zgodnie z którym sprawozdawczość roczna powinna zawierać opis podstawowych zagrożeń i ryzyka. W związku z tym spółki mają swobodę w przedstawianiu informacji dotyczących ryzyka. Interesariusze zewnętrzni zainteresowani zarządzaniem ryzykiem w określonym podmiocie mogą wykorzystać jego sprawozdania roczne, w przypadku spółek giełdowych są one publikowane on-line.

Aby zrealizować założony cel badań, którym jest ocena, w jakim stopniu sprawozdanie finansowe może stanowić narzędzie pozyskania informacji o zarządzaniu ryzykiem przez przedsiębiorstwo dokonano doboru celowego sprawozdań rocznych spółek notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie. Wybrano spółki z indeksu WIG-Paliwa, ponieważ sektor ten w dużym stopniu narażony jest na zewnętrzne czynniki ryzyka wynikające na przykład ze zmian cen ropy naftowej czy kursów walut.

W pierwszym etapie przygotowano tablicę morfologiczną zawierającą zidentyfikowane na podstawie przeglądu literatury rodzaje ryzyka. Następnie dokonano analizy publikowanych rocznych sprawozdań finansowych wybranych spółek za rok 2021 ustalając na podstawie prezentowanych informacji na jakie rodzaje ryzyka są one narażone. Następnie dokonano pogłębionej analizy treści raportów pod kątem podejmowanych przez przedsiębiorstwa działań związanych z zarządzaniem poszczególnymi rodzajami ryzyka oraz porównania sposobów zarządzania ryzykiem.

3. Wyniki badań

Przeprowadzone badania polegały na analizie skonsolidowanych sprawozdań finansowych spółek należących do indeksu WIG-Paliwa za 2021 rok. Do indeksu należy sześć spółek, w tym cztery spółki polskie (Grupa Lotos, Grupa PGNiG, Grupa Orlen, Grupa Unimot), jedna węgierska (Grupa MOL) oraz jedna rumuńsko-tunezyjska (Grupa Serinus Energy). Badanie miało na celu wyodrębnienie zamieszczonych w sprawozdaniach ryzyk finansowych prowadzenia działalności gospodarczej. Dodatkowo przedstawiono elementy struktury organizacyjnej odpowiedzialne za identyfikowanie i zarządzanie ryzykiem finansowym w każdej z grup oraz omówiono wybrane działania, podejmowane w celu zminimalizowania lub eliminacji ryzyka finansowego.

W tabeli 1 przedstawiono ryzyka finansowe, zidentyfikowane przez poszczególne spółki należące do indeksu. Znak plus zamieszczony w tabeli oznacza, że spółka zidentyfikowała dane ryzyko, znak minus oznacza iż spółka nie uwzględniła ryzyka.

Wszystkie spółki notowane w indeksie WIG-Paliwa monitorują i zarządzają ryzykiem zmian cen surowców i produktów naftowych, ryzykiem zmian kursów walut, ryzykiem zmian stóp procentowych, ryzykiem utraty płynności oraz ryzykiem kredytowym. Ryzyko zmian cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla zostało wskazane w sprawozdaniu finansowym trzech spółek – Lotos, PGNiG i Orlen, a ryzyko utraty środków pieniężnych i lokat monitoruje wyłącznie spółka Orlen.

Tab. 1. Zidentyfikowane grupy ryzyk spółek należących do indeksu WIG-Paliwa

Rodzaj ryzyka	Spółki należące do indeksu WIG-Paliwa					
	Grupa Lotos SA	MOL Rt.	PGNiG SA	PKN Orlen SA	Unimot SA	Serinus
Grupa ryzyk rynkowych:						
Ryzyko zmian cen surowców i produktów naftowych	+	+	+	+	+	+
Ryzyko zmian cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla	+	-	+	+	-	-
Ryzyko zmian kursów walut	+	+	+	+	+	+
Ryzyko zmian stóp procentowych	+	+	+	+	+	+
Ryzyko utraty płynności	+	+	+	+	+	+
Ryzyko kredytowe	+	+	+	+	+	+
Ryzyko utraty środków pieniężnych i lokat	-	-	-	+	-	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych spółek należących do indeksu WIG-Paliwa: Grupa kapitałowa Lotos skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok 2021, pkt. 11.2; MOL Hungarian Oil and Gas Public Limited Company Consolidated Annual Report 31 December 2021, pkt. 20; Skonsolidowane sprawozdanie finansowe grupy PGNiG za 2021 r., pkt. 7.3; Skonsolidowane sprawozdanie finansowe grupy Orlen za rok zakończony 31 grudnia 2021, pkt. 16.5; Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za 2021 Grupy Kapitałowej Unimot, pkt. 5.28.1.; Serinus Energy plc Raport Roczny ze Sprawozdaniem Finansowym za 2021 r., nota 4.

Grupa Lotos w celu skuteczniejszego zarządzania ryzykiem powołała w swojej strukturze organizacyjnej komórki: Biuro Zarządzania Finansami oraz Biuro Analiz i Kontroli Ryzyka Finansowego, za które odpowiedzialny jest Dyrektor ds. Finansów. Dyrektor nadzoruje pracę i działania komórek. Zadaniem dyrektora jest również bieżący nadzór nad procesami zarządzania ryzykiem w spółce. W grupie Lotos istnieje Komitet Ryzyka Cenowego i Tradingu, który ma za zadanie monitorować pracę nad przygotowaniem polityk i procedur oraz kontroluje wdrożenie strategii grupy. Powstały komitet zajmuje się wydawaniem opinii oraz podejmuje istotne inicjatywy dotyczące zarządzania ryzykiem cenowym. Zarząd spółki powołał również Zespół ds. optymalizacji płynności i koordynacji finansowania, którego zadaniem jest skuteczniejsze zarządzanie płynnością, strukturą zadłużenia czy procesami pozyskiwania finansowania zewnętrznego. Jednostka dominująca grupy Lotos monitoruje oraz raportuje w sposób ciągły wszystkie ryzyka rynkowe będące

przedmiotem zarządzania. Spółka dominująca grupy Lotos stosuje wycenę płynnych instrumentów pochodnych, które są wyceniane za pomocą powszechnie stosowanych modeli wyceny. Sposób wyceny instrumentów pochodnych powstaje w oparciu o dane rynkowe otrzymywane od wiarygodnych dostawców.

W spółce obowiązuje „Polityka zarządzania ryzykiem cen surowców i produktów naftowych w Grupie LOTOS S.A.”, w ramach której zdefiniowano systematykę portfeli transakcyjnych i ich funkcje biznesowe. Zostały w niej przedstawione: sposób rozumienia ryzyka i wyznaczania ekspozycji w zakresie portfeli, dopuszczone instrumenty finansowe wraz z ograniczeniami w ich wykorzystywaniu, standardy zawierania transakcji, wytyczne w zakresie kalkulacji wyników na zarządzaniu ryzykiem oraz sposób wyznaczania stosownych limitów. Zarząd Grupy Lotos w zakresie polityki wyznaczył limity transakcyjne na niższe szczeble decyzyjne. W celu wsparcia realizacji celów przyjętej polityki Spółka użytkuje jeden z wiodących na rynku system klasy Energy Trading and Risk Management (Allegro). Zarząd Grupy Lotos w 2018 roku zatwierdził „Politykę zarządzania ryzykiem rynkowym w segmencie wydobywczym Grupy Kapitałowej Grupy LOTOS S.A.”. Według aspektów zawartych w polityce zarządzania ryzykiem cen uprawnień do emisji CO₂, spółka podejmuje decyzje co do sposobu zbilansowania przyszłych niedoborów lub nadwyżek uprawnień do emisji CO₂ wynikających z zawartej umowy processingowej w zależności od sytuacji rynkowej i w ramach ustalonych limitów. W ramach zarządzania ryzykiem obejmującym uprawnienia do emisji dwutlenku węgla spółka ocenia każdorazowo ryzyko przewidywanego niedoboru nieodpłatnych uprawnień przyznawanych przez Komisję Europejską.

Zarządzanie ryzykiem walutowym realizowane jest według aspektów zawartych w „Polityce zarządzania ryzykiem walutowym w Grupie LOTOS S.A.”. W ramach polityki ekspozycję stanowią istotne pozycje narażone na ryzyko walutowe, które oddziałują na poziom płynności w horyzoncie zarządzania zgodnie z momentem powstawania ryzyka. Spółka w celu zarządzania swoją ekspozycją walutową, optymalizuje wartość oczekiwaną przepływów pieniężnych i ryzyka w ramach obowiązujących limitów i w zależności od przewidywanego rozwoju sytuacji rynkowej.

Grupa narażona jest na ryzyko zmienności przepływów pieniężnych z tytułu zmian stóp procentowych wynikające z posiadanych aktywów oraz pasywów, dla których przychody oraz koszty odsetkowe są uzależnione od zmiennych stóp procentowych, w szczególności z tytułu przewidywanego harmonogramu spłat kredytów oraz wysokości odsetek ustalanych na podstawie zmiennej stopy LIBOR USD. Grupa zarządza ryzykiem stopy procentowej w ramach przyznanych limitów przy wykorzystaniu swapów stóp procentowych.

Proces zarządzania ryzykiem płynności przez Grupę polega na monitorowaniu prognozowanych przepływów pieniężnych oraz portfela aktywów i zobowiązań finansowych, a następnie dopasowywaniu ich zapadalności, analizie kapitału obrotowego i optymalizacji przepływów w ramach Grupy Kapitałowej. Proces ten wymaga ścisłej współpracy z jednostkami funkcjonującymi w różnych obszarach biznesowych w celu bezpiecznej i efektywnej alokacji posiadanej płynności.

W zakresie zarządzania ryzykiem kredytowym partnerów transakcji handlowych spółka poddaje wszystkich klientów, którzy wnioskuje o przyznanie limitów kredytowych procedurom weryfikacji ich wiarygodności finansowej i w zależności od jej oceny przyznawane są odpowiednie limity. Jednostka Dominująca określa wytyczne w zakresie procesu zarządzania ryzykiem kredytowym partnerów handlowych w celu utrzymywania odpowiednich standardów w zakresie analizy kredytowej oraz bezpieczeństwa operacyjnego procesu w przekroju całej Grupy [Grupa kapitałowa Lotos skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok 2021, pkt. 11.2].

Zarządzanie ryzykiem jest uznawane przez Grupę MOL za strategiczną i scentalizowaną funkcję przedsiębiorstwa. Dział Zarządzania Ryzykiem stale identyfikuje i mierzy kluczowe czynniki ryzyka oraz określa ich wpływ na wyniki operacyjne Grupy MOL. Kluczowe ekspozycje przedsiębiorstwa na ryzyko monitorowane są za pomocą modelu bottom-up. Zgodnie z modelem, największy wpływ na zmienność przepływów pieniężnych mają spready dla oleju napędowego, ceny ropy naftowej i spready dla benzyny. Istotna jest również zmienność przepływów pieniężnych implikowana przez kursy walut. Grupa monitoruje strukturę kapitału za pomocą wskaźnika zadłużenia netto, zgodnie z którym Grupa obecnie znajduje się w stanie niskiego zadłużenia netto, o czym świadczy spadek wskaźników kredytowych w 2021 r. Na dzień 31 grudnia 2021 r. dług netto/EBITDA był na poziomie 0,6 (2020: 1,6), podczas gdy dźwignia netto wyniosła 18% (2020: 27%).

Grupa MOL, jako zintegrowana spółka naftowo-gazowa, jest narażona na ryzyko cen towarów zarówno po stronie popytu, jak i podaży. W 2021 r. Grupa zawierała krótko- i średnioterminowe transakcje towarowe typu swap oraz opcje w celu zabezpieczenia operacyjnego przedsiębiorstwa.

Grupa MOL sprzedaje produkty i usługi zdywersyfikowanemu portfelowi klientów (zarówno z punktu widzenia segmentu biznesowego, jak i geograficznego), którzy posiadają akceptowalny profil ryzyka kredytowego. W grupie wdrożono polityki i procedury określające ramy i zasady zarządzania ryzykiem kredytowym klienta i windykacji należności (w celu zminimalizowania strat kredytowych wynikających z opóźnień w płatnościach lub braku płatności

klientów), ciągłego śledzenia tego ryzyka i zapewnienia wsparcia finansowego procesom sprzedaży zgodnym ze strategią sprzedaży i zdolnością do ponoszenia ryzyka Grupy. Zdolność kredytowa klientów korzystających z odroczonego terminu płatności jest dokładnie oceniana i regularnie weryfikowana. Dodatkowo stosowane są liczne narzędzia ograniczania ryzyka kredytowego, takie jak ubezpieczenie kredytu, gwarancja bankowa, akredytywa, depozyt gotówkowy i zastaw. Założeniem Grupy jest pokrycie linii kredytowych klientów za pomocą zabezpieczeń w każdej sytuacji, w której jest to możliwe.

Grupa dąży do zarządzania ryzykiem płynności poprzez pokrycie zapotrzebowania na gotówkę za pomocą różnych instrumentów finansowych, m.in. przyznanych przez banki linii kredytowych, lokat bankowych oraz ekwiwalentów środków pieniężnych [MOL Hungarian Oil and Gas Public Limited Company Consolidated Annual Report 31 December 2021, pkt. 20].

W celu efektywnego zarządzania ryzykiem finansowym, w Jednostce Dominującej PGNiG S.A. realizowana jest Polityka zarządzania ryzykiem finansowym (dalej: Polityka), określająca podział kompetencji i zadań pomiędzy poszczególne jednostki organizacyjne Spółki w procesie zarządzania i kontroli ryzyka finansowego. Za przestrzeganie Polityki oraz jej okresową aktualizację odpowiada Komitet Ryzyka Finansowego, który na bieżąco ocenia, czy Polityka dotycząca ryzyka jest realizowana oraz wprowadza niezbędne modyfikacje. Grupa zawiera transakcje dotyczące instrumentów finansowych z wieloma podmiotami, charakteryzującymi się wysoką zdolnością kredytową. Przy wyborze partnerów finansowych Grupa kieruje się przede wszystkim ich standingiem finansowym, zweryfikowanym przez agencje ratingowe, a także udziałem w rynku oraz posiadaną reputacją. Jednostka Dominująca wprowadziła w Grupie jednolity model zarządzania ryzykiem kredytowym w odniesieniu do swoich kontrahentów, mający na celu zagwarantowanie odpowiednich standardów oceny wiarygodności kredytowej partnerów handlowych, stosowania zabezpieczeń umownych oraz zagwarantowanie bezpieczeństwa procesu w całej Grupie. Uregulowano proces przyznawania limitów kredytowych kontrahentom (w tym kontrahentom wspólnym) oraz odpowiednie zabezpieczenie ściągalności należności handlowych. Zgodnie z przyjętą Polityką, celami procesu zarządzania ryzykiem rynkowym w Grupie jest ograniczenie zmienności przepływów pieniężnych związanych z działalnością Grupy do akceptowalnych poziomów w krótkim i średnim horyzoncie czasowym oraz budowanie wartości firmy w długim okresie czasu. Ryzyko zmiany ceny gazu i produktów ropopochodnych zarządzane jest poprzez zakup instrumentów pochodnych zabezpieczających ceny gazu.

W ramach realizacji strategii zarządzania ryzykiem walutowym, polegającej w szczególności na zarządzaniu ryzykiem otwartej pozycji netto w kontraktach dotyczących zakupu i sprzedaży gazu oraz produktów ropopochodnych, Grupa zabezpiecza ryzyko walutowe wynikające z obrotu gazem i produktami ropopochodnymi w kontraktach rozliczanych w walucie obcej poprzez zawieranie transakcji na odpowiednich walutowych instrumentach pochodnych. Jednostka Dominująca stosuje rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych w odniesieniu do przyszłych, wysoce prawdopodobnych walutowych kosztów zakupu gazu i produktów ropopochodnych w kontraktach rozliczanych w EUR lub USD oraz ekonomicznie indeksowanych do EUR. Głównym zadaniem Grupy w procesie zarządzania ryzykiem płynności jest bieżąca kontrola i planowanie poziomu płynności. Poziom płynności jest kontrolowany poprzez przygotowywanie prognozy przepływów pieniężnych obejmującej okres co najmniej 12 miesięcy i aktualizowanej co miesiąc. Realizacja planowanych przepływów jest cyklicznie weryfikowana i obejmuje m.in. analizę niezrealizowanych przepływów pieniężnych, ich przyczyny i skutki. Dla zwiększenia bezpieczeństwa płynności Grupa posiada program emisji obligacji [Skonsolidowane sprawozdanie finansowe grupy PGNiG za 2021 r., pkt. 7.3].

Grupa Orlen do efektywniejszego zarządzania ryzykiem rynkowym stosuje politykę zarządzania ryzykiem rynkowym oraz strategię zabezpieczającą. Zawierają one procedury pomiaru poszczególnych ekspozycji, parametry i horyzont czasowy określający zabezpieczenie zidentyfikowanego ryzyka czy sposób stosowania instrumentu zabezpieczeń. Zarządzanie ryzykiem rynkowym w grupie Orlen polega na stosowaniu instrumentów pochodnych, których zadaniem jest ograniczenie ryzyka zmian wartości godziwej i ryzyka zmian przepływów pieniężnych. Sposobem ustalania wyceny rynkowej instrumentów stosowanym przez grupę Orlen jest wykorzystywanie własnych systemów ewidencji oraz wycen instrumentów pochodnych. Orlen stosuje również informacje uzyskane z wiodących na danym rynku banków i firm brokerskich lub serwisów informacyjnych. Orlen w celu zminimalizowania ryzyka dokonuje transakcji tylko z wiarygodnymi partnerami, którzy zostaną dopuszczeni poprzez weryfikację stosowanych procedur oraz podpisania właściwej dokumentacji. Zarządzanie ryzykiem płynności w grupie Orlen zawarte jest w opracowanej polityce zarządzania płynnością. W polityce zawarte są procedury raportowania i konsolidacji płynności. Grupa Orlen stosuje zróżnicowane narzędzia do skuteczniejszego zarządzania płynnością, ale również stosuje politykę dywersyfikacji źródeł finansowania. Grupa Orlen stosuje także bieżący monitoring poziomu kowenantów kredytowych oraz ich szacunkowy poziom w okresach długoterminowych. Grupa Orlen odnosząc się do ryzyka utraty środków pieniężnych

i lokat oraz efektywniejszego jego zarządzania stosuje zasady zarządzania nadwyżkami pieniężnymi, polegające na zidentyfikowaniu możliwości przyznawania limitów dla poszczególnych banków ustalanych na podstawie m.in. ratingów oraz danych sprawozdawczych. Grupa Orlen najczęściej współpracuje z bankami kredytującymi. Ryzyko kredytowe zarządzane jest poprzez przyjęte procedury i politykę w zakresie zarządzania kredytem kupieckim i windykacją. Orlen wyznacza także limity oraz stosuje zabezpieczenia.

Grupa ORLEN stosuje spójne zasady zabezpieczania ryzyka finansowego w oparciu o politykę i strategię zarządzania ryzykiem rynkowym pod nadzorem Komitetu Ryzyka Finansowego, Zarządu i Rady Nadzorczej PKN ORLEN. Dedykowana strategia zabezpieczająca wyznacza optymalne poziomy zabezpieczenia dla standardowego okresu oraz dopuszczalne odchylenia [Skonsolidowane sprawozdanie finansowe grupy Orlen za rok zakończony 31 grudnia 2021, pkt. 16.5].

W celu efektywniejszego zrozumienia i zarządzania ryzykiem w grupie Unimot stosuje się dostosowaną strukturę organizacyjną oraz procedury. Grupa na bieżąco określa i stosuje pomiary ryzyk finansowych oraz wyznacza odpowiednie działania polegające na zminimalizowaniu wpływu danego ryzyka na sytuację grupy. Celami procesu zarządzania ryzykiem rynkowym jakie spółka wyróżniła są: ograniczenie zmienności wyniku finansowego, zwiększenie prawdopodobieństwa realizacji założeń budżetowych, zmniejszenie prawdopodobieństwa utraty płynności finansowej. Do skuteczniejszego zarządzania ryzykiem rynkowym spółka wyróżniła strategie zabezpieczające wykorzystujące instrumenty pochodne (kontrakty forward, futures). Stosuje się także hedging naturalny. Spółka stosuje zintegrowane podejście do zarządzania ryzykiem rynkowym, na które jest narażona. Przykład stanowią transakcje zabezpieczające na rynku towarowym i walutowym, które są ściśle związane z kontraktami zawieranymi na rynku i realizowane są przez istniejący w Grupie dział zabezpieczeń. Grupa od 2017 r. nie stosuje rachunkowości zabezpieczeń. Spółka kontroluje ryzyko kredytowe wynikające z transakcji handlowych zgodnie z jednolitymi zasadami zarządzania ryzykiem kredytowym stosowanymi we wszystkich istotnych podmiotach z Grupy. Ograniczenie ekspozycji na ryzyko kredytowe związane z należnościami handlowymi następuje poprzez ocenę i monitoring kondycji finansowej kontrahentów oraz stosowanie systemu przyznawania limitów kupieckich zgodnie z przyjętą w Grupie procedurą. Procedura zakłada weryfikację zdolności kredytowej kontrahentów przed rozpoczęciem współpracy handlowej. Klienci bez przyznanego limitu kupieckiego korzystają z oferty sprzedaży na warunkach przedpłaty. Ekspozycja kredytowa w stosunku do przyznaných limitów podlega stałemu monitoringowi. Należności Grupy są stale monitorowane przez dedykowany dział funkcjonujący w strukturach Grupy. Ryzy-

ko kredytowe ma wpływ na możliwość poniesienia straty finansowej, w wyniku niewywiązywania się z zobowiązań przez dłużników spółki. Wystąpienie braku możliwości spłaty przez spółkę zobowiązań finansowych, określa się ryzykiem utraty płynności w momencie ich wymagalności. Dlatego spółka podejmuje działania mające na celu zapewnienie stabilnego i efektywnego finansowania działalności [Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za 2021 Grupy Kapitałowej Unimot, pkt. 5.28.1.].

W Grupie Serinus ogólną odpowiedzialność za identyfikację głównych czynników ryzyka oraz ustanowienie zasad i procedur umożliwiających właściwe zarządzanie tymi czynnikami ryzyka ponosi Rada Dyrektorów. Kierownictwo Serinus identyfikuje, analizuje i monitoruje czynniki ryzyka oraz analizuje wpływ sytuacji rynkowej na działalność Grupy.

Grupa aktywnie monitoruje otoczenie gospodarcze i opracowuje comiesięczne prognozy z uwzględnieniem wrażliwości na różne czynniki ryzyka, aby odpowiednio zabezpieczyć się na wypadek zmian uwarunkowań makroekonomicznych. Dodatkowo zarządza kosztami w celu zachowania elastyczności finansowej na wypadek pogorszenia koniunktury gospodarczej.

Grupa monitoruje ryzyko kredytowe poprzez weryfikację zdolności kredytowej instytucji, w których Grupa deponuje środki pieniężne i inne aktywa pieniężne oraz środki pieniężne o ograniczonej możliwości dysponowania. Dodatkowo, produkty sprzedawane są na podstawie umów zawieranych wyłącznie z renomowanymi podmiotami. Warunki płatności są ustalane indywidualnie pomiędzy stronami, a okres kredytowania (termin płatności) zapisany w każdej z umów nie przekracza 30 dni. Grupa nie wprowadziła formalnej polityki limitów kredytowych dla klientów, ponieważ poziom ekspozycji na ryzyko kredytowe jest zatwierdzany i monitorowany indywidualnie i na bieżąco w odniesieniu do wszystkich istotnych klientów. Dodatkowo grupa nie wymaga ustanawiania zabezpieczeń w odniesieniu do aktywów finansowych, co jest rzadko spotykanym zjawiskiem.

Spółka zarządza bieżącymi należnościami z tytułu podatku od towarów i usług, przedkładając miesięczne deklaracje VAT, w celu jak najszybszego uzyskania zwrotu nadpłaconego podatku, co umożliwia Spółce uzyskanie zwrotu nadpłaconego podatku w możliwie najkrótszym terminie.

Grupa ogranicza to ryzyko płynności poprzez regularne monitorowanie swojej płynności w celu oceny, czy posiada zasoby niezbędne do pokrycia kapitału obrotowego, kosztów zagospodarowania złóż oraz planowanych zobowiązań poszukiwawczych lub czy istnieją realne możliwości finansowania takich zobowiązań [Serinus Energy plcRaport Roczny ze Sprawozdaniem Finansowym za 2021 r., nota 4].

4. Dyskusja wyników

Spoleczne oczekiwania co do lepszego zarządzania ryzykiem przez przedsiębiorstwa spowodowały podejmowanie działań mających na celu całościowe zrozumienie ryzyka i efektywne zarządzanie nim. W literaturze podkreśla się konieczność poprawy komunikacji między poszczególnymi działami i pracownikami, aby zdiagnozować pojawiające się symptomy ryzyka [Agarwal i Kallapur, 2021]. Ponadto dużą wagę przypisuje się zastosowaniu teorii legitymizacji w praktyce raportowania, czyli dobrowolnego raportowania istotnych informacji dla różnych grup interesariuszy [Herbert, 2022; Baczewska i Bagińska, 2019].

Interesariusze spółek giełdowych oceniają badane podmioty na podstawie informacji finansowych, ale także pozafinansowych, dotyczących między innymi zarządzania ryzykiem [Gürtürk, 2017]. Informacje te mogą zostać przedstawione w raporcie rocznym. Uzyskane wyniki potwierdzają, że przedsiębiorstwa notowane w indeksie WIG-Paliwa raportują informacje o ryzyku na jakie są narażone. Podobne wyniki uzyskali badacze analizujący europejskie spółki giełdowe, które w momencie badania ujawniały więcej informacji o ryzyku niż w okresie przed 2008 rokiem [Serrasqueiro i Oliveira, 2022]. W spółkach azjatyckich informacje o ryzyku i możliwościach z niego płynących, były jednym z najczęściej raportowanych obszarów [Qian i in., 2021]. Banki portugalskie natomiast wykorzystują raportowanie ryzyka jako proces informacyjny lub jako kanał zarządzania legitymizacją organizacyjną [Azevedo i in., 2022].

Wyniki uzyskane z analizy raportów badanych spółek wskazują, że przedsiębiorstwa aktywnie oddziałują na powstające zagrożenia na przykład stosując strategie zabezpieczające wykorzystujące instrumenty pochodne. Ponadto kierownictwo ocenia ryzyko z punktu widzenia prawdopodobieństwa jego wystąpienia oraz efektu oddziaływania na przedsiębiorstwo, co jest zgodne z modelem COSO II. W procesie raportowania interesariuszom informacji o ryzyku wykorzystywane są przede wszystkim techniki jakościowe.

Podsumowanie

Na podstawie przeprowadzonych badań, można stwierdzić, że roczne sprawozdanie finansowe, zawierające wymagane elementy oraz dodatkowe informacje, jest traktowane jako sposób komunikacji z interesariuszami. Potwierdza to duża ilość informacji prezentowanych czytelnikowi, jak również fakt, że wzrasta ilość dobrowolnych informacji, co podkreślali między innymi Serrasqueiro i Oliveira oraz Khandelwal i in. [Serrasqueiro i Oliveira, 2022; Khandelwal i in., 2022].

W związku z tym należy podkreślić, że w praktyce dużych przedsiębiorstw funkcjonuje system zarządzania ryzykiem. Podejmowane działania służą przede wszystkim utrzymaniu płynności finansowej, zmniejszaniu kosztów wynikających ze zmiany stóp procentowych, wzrostu kursów walut lub kosztów dotyczących praw do emisji CO₂. Publikowane informacje na ten temat sprawiają, że interesariusze otrzymują bardziej precyzyjny obraz zarządzania przedsiębiorstwem.

Przedsiębiorstwa sektora WIG-Paliwa w aktywny sposób zarządzały ryzykiem w 2021 roku, w którym czynniki makroekonomiczne miały istotny wpływ na funkcjonowanie przedsiębiorstw. Każda ze spółek monitoruje ryzyko zmian cen surowców, ryzyko zmian kursów walut, ryzyko utraty płynności oraz ryzyko kredytowe. Pomimo fakultatywnego podejścia do sposobu raportowania, badane podmioty przedstawiają interesariuszom jakie działania podejmują wobec zidentyfikowanych ryzyk. Dzięki temu umożliwia to czytelnikowi porównanie informacji między konkurencyjnymi firmami.

ORCID iD

Anna Bagieńska: <https://orcid.org/0000-0002-3053-8085>

Literatura

1. Adamczyk M. (2012), *Jakość informacji finansowych jako podstawa wiarygodności sprawozdań finansowych jednostek samorządu terytorialnego*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia, 53, s. 393-404.
2. Adamska A. (2009), *Ryzyko w działalności przedsiębiorstwa – podstawowe zagadnienia*, [w:] *Ryzyko w działalności przedsiębiorstw. Wybrane aspekty*, red. Andrzej Fierla, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa, s. 11-21.
3. Agarwal R., Kallapur S. (2021), *Four Ways to Improve Risk Reporting*, *California Management Review*, 63(4), pp. 51-63.
4. Azevedo G., Oliveira J., Sousa L., Borges, M.F.R. (2022), *The determinants of risk reporting during the period of adoption of Basel II Accord: evidence from the Portuguese commercial banks*, *Asian Review of Accounting*, 30(2), pp. 177-206.
5. Baczewska M., Bagieńska A. (2019), *Raport roczny jako źródło informacji o zarządzaniu ryzykiem finansowym w przedsiębiorstwie*, *Akademia Zarządzania*, 3(4).
6. Bednarski L. (2007), *Analiza finansowa w przedsiębiorstwie*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
7. Croitoru I. (2014), *Operational Risk Management and Monitoring*, *Internal Auditing & Risk Management*, IX, 4(36).

8. Dubas-Jakóbczyk K. (2017), *Ocena sytuacji finansowej szpitali uniwersyteckich na podstawie sprawozdań finansowych za rok 2014*, Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej seria: Organizacja i Zarządzanie, 100, s. 99-108.
9. Fliegner W. (2018), *Model dojrzałości zarządzania ryzykiem i jego aspekty procesowe oraz informatyczne*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia, 4(94), s. 185-195.
10. Grupa kapitałowa Lotos skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok 2021.
11. Gürtürk A. (2017), *Integrated reporting and sustainability-related assurance: Effects, current practice and future directions*, Kassel University Press.
12. Herbert S. (2022), *Applying legitimacy theory to understand sustainability reporting behaviour within South African integrated reports*, South African Journal of Accounting Research, 36(2), pp. 147-169.
13. Jajuga K. (2015), *Regulacje a ocena ryzyka*, Acta Universitatis Wratislaviensis, 3695, s. 37-47.
14. Khandelwal Ch., Kumar S., Sureka R. (2022), *Mapping the intellectual structure of corporate risk reporting research: a bibliometric analysis*, International Journal of Disclosure & Governanc, 19(2), pp. 129-143.
15. Kokot-Stepień P. (2015), *Identyfikacja ryzyka jako kluczowy element zarządzania ryzykiem w przedsiębiorstwie*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 855 Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia, 74(1).
16. Matuszczyk I. (2018), *Wiarygodność ujawnianych informacji jako podstawa właściwej komunikacji z interesariuszami*, Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia, 2(92), s. 105-113.
17. Mechelewski T. (2007), *COSO II – Standard nie tylko popularny*, www.pbsg.pl/coso-ii-standard-nie-tylko-popularny [02.05.2022].
18. *Międzynarodowy Standard Rachunkowości 1*, Prezentacja sprawozdań finansowych.
19. *Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej 7*, Instrumenty finansowe: ujawnianie informacji.
20. MOL Hungarian Oil and Gas Public Limited Company Consolidated Annual Report 31 December 2021.
21. Olkiewicz A. (2012), *Ryzyko i jego wpływ na decyzje przedsiębiorstw*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 737, Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia, 56, s. 549-572.
22. Przetacznik S. (2017), *Charakterystyka systemów zarządzania ryzykiem stosowanych przez największe spółki giełdowe w Polsce*, Zeszyty Naukowe Politechniki Częstochowskiej, 28, s. 37-49.

23. Qian G., Sapingi R., Husin NM. (2021), *Integrated Reporting: Exploring Disclosure Quality of Asian Listed Companies*, Global Business and Management Research: An International Journal, 13(4), pp. 1028-1042.
24. Raulinajtys-Grzybek M, Karwowski M., Świdowska G.K. (2018), *Raport zintegrowany jako źródło informacji o podejściu przedsiębiorstwa do zarządzania ryzykiem*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, 98(154), s. 203-224.
25. *Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 29 marca 2018 r. w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim* (Dz.U.2018. poz. 757).
26. Rówińska M. (2013), *Cechy jakościowe sprawozdania finansowego jednostek gospodarczych*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 757 Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia, 58, s. 375-382.
27. Serinus Energy plc Raport Roczny ze Sprawozdaniem Finansowym za 2021 r.
28. Serrasqueiro R., Oliveira J. (2022), *Risk reporting: do country-level institutional forces really matter*, Asian Review of Accounting, 30(2), pp. 258-293.
29. Sikacz H. (2014), *Raportowanie o ryzyku płynności w kontekście społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstwa w wybranych grupach kapitałowych*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 802, Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia, 65, s. 719-729.
30. Skoczyła-Tworek A. (2013), *Monitorowanie systemu kontroli wewnętrznej organizacji na podstawie modelu COSO III*, Studia Ekonomiczne, 174, s. 371-382.
31. Skonsolidowane sprawozdanie finansowe grupy Orlen za rok zakończony 31 grudnia 2021.
32. Skonsolidowane sprawozdanie finansowe grupy PGNiG za 2021 r.
33. Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za 2021 Grupy Kapitałowej Unimot.
34. The committee of sponsoring organizations of the treadway commission COSO (2004), *Zarządzanie ryzykiem korporacyjnym – Zintegrowana struktura ramowa*.
35. Tworek P., Cziura P. (2017), *Wybrane problemy zarządzania ryzykiem w działalności przedsiębiorstw społecznych*, Zeszyty Naukowe Politechniki Częstochowskiej, Zarządzanie, 25(1), s. 95-108.
36. *Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (UoR)*. Dz. U. z 2021 r. poz. 217 ze zm.
37. Walińska E. (2013), *Sprawozdanie finansowe a raport biznesowy - głos w dyskusji*, Przegląd Organizacji, 10, s. 40-45.
38. Węgrzyńska M. (2017), *Symptomy i obszary ryzyka w sprawozdaniu finansowym gospodarstwa rolnego identyfikowane w trakcie rewizji finansowej*, Zeszyt naukowy, 154, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Kolegium Zarządzania i Finansów, s. 95-111.

39. Wszelaki A. (2015), *Wykorzystanie rachunku przepływów pieniężnych w analizie wstępnej płynności finansowej przedsiębiorstwa – ujęcie teoretyczne*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 855, Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia, 74(2), s. 221-229.
40. Zawila-Niedźwiecki J. (2010), *Pojęcie ryzyka operacyjnego i klasyfikacja jego rodzajów*, Przegląd Organizacji, 6(845), s. 19-21.

Financial statements as a tool for obtaining information about risk management in the enterprise

Abstract

Practice shows the importance of risk in the functioning of enterprises. It is important to correctly identify the risk to properly prepare and even counteract the risk. The company implements risk management systems on the basis of which it constantly monitors the risk and takes current and strategic actions. External stakeholders, especially publicly traded companies, are interested not only in the company's performance, but also in information on effective risk management. The aim of the article is to assess the extent to which financial statements can be a tool for obtaining information about risk management by the company. Based on the literature review, risk factors, risk types and risk management methods were identified by the company. The article presents the results of studies of annual reports of companies from the WIG-Fuels sector, which allowed for the identification of the types of risk faced by this sector and the assessment of the risk management system by individual companies. Transparency of activities undertaken in the field of risk management contributes to building the company's image. The presented good practices in risk management and risk reporting may be an indication for other entities.

Key words

risk management, financial statements, communication with stakeholders